

Bolniški listi Okrajne bolniške blagajne v Škofji Loki

Pred obnavljanjem stanovanjske hiše pri Stalaniku, Spodnji trg št. 33¹, je A. P. Florjančič leta 1982 pobral *ostanek ostankov občinskega arhiva v Škofji Loki iz leta 1902*². Gospa Zvezdana Zadnik, ki še živi v Centru slepih in slabovidnih v Stari Loki, je povedala, da je bil njen oče Josip Zadnik občinski tajnik, ki je bil zadolžen tudi za arhiv. Spise je sortiral in povezoval tudi v stanovanju v zgornjem nadstropju občinske hiše, Rotovžu. Upokojil se je sredi tridesetih let prejšnjega stoletja in z materjo sta se preselila v Trebnje. Po koncu druge svetovne vojne sta se vrnila v Škofjo Loko in do konca živela pri sinu Marjanu, ki je po teti podedoval hišo pri Stalaniku na Spodnjem trgu³. France Štukl meni, da so med drugo svetovno vojno prenesli ves občinski arhiv na podstrešje občinske hiše, od koder so ga odnašali še po vojni, kadar so potrebovali star papir, na primer za pokrivanje stopnic po ribanju. Leta 1946 so ostanek arhiva prenesli na ustrežnejše mesto⁴. Verjetno bolniških listov takrat že ni bilo več v Rotovžu in so bili že pred tem odnešeni k Stalaniku. Ni izključeno, da je kakšno mapo s spisi odnesel Josip Zadnik s seboj v Trebnje in od tam nazaj v Škofjo Loko.

Uvod

Socialna varnost ljudi je bila že v najstarejših časih odvisna od iznajdljivosti posameznika oziroma njegove družinske skupnosti. Ko je človeška vrsta razvila socialni čut, so se v skrb za reveže, ki niso znali ali mogli poskrbeti zase, vključili socialno čuteči posamezniki, v prvih pisnih virih samaritani. Tako so jih poimenovali stoletja, pri nas vse do druge svetovne vojne. Cerkev se je vključila v skrb za revne in onemogle že v prvih stoletjih novega štetja; do dvanajstega stoletja je bila edina, ki je *institucionalno* skrbela zanje. V ta namen so nabirali miloščino pri cerkvenih obredih in dodali še četrtino v denarju zbrane desetine podložnikov. Zatem so se v dobrodelnost vključili bogati posamezniki, pretežno graščaki, da so si s tem kupovali pot

¹ Prej pri Čiču, Mesto št. 52 oziroma Spodnji trg št. 16. Glej: France Štukl, Knjiga hiš v Škofji Loki II. Zgodovinski arhiv Ljubljana 1984, str. 89–90.

² Tako je zapisal najditelj bolniških listov (Krankenschcin) na mapo, v katero jih je vložil. Začasno so listi pri najditelju, Podlubnik št. 23, Škofja Loka.

³ Izjava Zvezdane Zadnik, Stara Loka 31, dne 3. 1. 2007.

⁴ Povedal France Štukl dne 8. 1. 2007.

v nebesa. Z večjimi darovi so oblikovali ustanove, sklade za revne. V šestnajstem stoletju se je odgovornost za uboge preselila tudi v mesta in govorimo o začetku javne skrbi zanj. Cerkve in občina sta postopoma združili sredstva ter poskrbeli predvsem za hrano in prenočišča revežem, včasih tudi za oblačila. Ustanavljali so tudi ubožnice, špitale oziroma zavetišča za bolne in onemogle brez doma⁵. V Škofji Loki je tak špital začel delovati leta 1547 pod samostanom klaris, na sedanji Blaževi ulici št. 7⁶. V tem času je bila skrb za revne le prostovoljna. Sredi osemnajstega stoletja so jo prestavili na Lontrg⁷. Tako cerkev kot tudi občina sta obveznost skrbeti za reveže dobili v času vladanja avstrijske cesarice Marije Terezije, sredi osemnajstega stoletja. Revne so popisali in poskrbeli za tiste, ki so imeli pravico bivanja v občini. To so pridobili bodisi z rojstvom bodisi z najmanj desetletnim bivanjem na območju občine. Za njihovo skrb so ustanavljali *župnijske ubožne inštitute*. Nekaj solidarnosti je bilo znotraj posameznih cehov: dajali so pomoč mojstrovi vdovi ob mojstri smrti, poskrbeli so za nadaljevanje dela za določen čas, vzeli v brezplačen uk mojstrovega sina. Ob Napoleonovi zasedbi naših krajev so bili cehi ukinjeni in zaživele so bratovščine, ki so prevzele njihovo premoženje in nekatere navade. Kasneje, ob koncu devetnajstega stoletja so bratovščine lahko ustanavljale tudi svoje bolniške blagajne⁸. Leta 1883 je bila organizirana skrb za revne v državi v celoti prenešana na občine, ki so prevzele tudi v ta namen delujoče župnijske ubožne sklade⁹. Reveži so imeli brezplačne zdravniške usluge in zdravila v lekarni. Bolnišnično zdravljenje revežev je plačeval *deželni zaklad*. Globočnik je v Nauku slovenskim županom zapisal: *Obče bolnice imajo to dobroto, da jim deželni zaklad povrača troške od siromašnih bolnikov, kateri ali sami ali njih roditelji ali otroci in drugi svojci nimajo toliko, da bi mogli plačati postrežbo ... Obča bolnica se ne more nikogar braniti izprejeti, razven tacega, kdor ima že mnogoletno neozdravno bolezen*¹⁰.

Začetki zdravstvenega zavarovanja delavcev

Do druge polovice devetnajstega stoletja še niso poznali organizirane skrbi za delavce. Če je delavec zbolel ali se poškodoval in ni več mogel opravljati svojega dela, je pač postal revež, za katerega je morala poskrbeti njegova družina ali občina. Slabo socialno stanje obolelih delavcev so skušali omiliti delavci sami z ustanavljanjem delavskih bolniških podpornih društev. V njih so zbirali prispevke zdravi, za delo sposobni delavci, pomoč pa dobivali zboleli in poškodovani¹¹. Avstrijski obrtni zakon iz leta 1859¹² še ni poznal **obveznega** zdravstvenega zavarovanja delavcev, je pa v tem zakonu že omenjeno, da pogodba med delavcem in mojstrom,

⁵ Sonja Anžič, Skrb za uboge v deželi Kranjski. ZAL, Gradivo in razprave 22, Ljubljana 2002, str. 9–16 (v nadaljevanju Anžič, 2002).

⁶ France Štukl, Občinska ubožna hiša in druge socialne zadeve. LR 1973, 20, str. 48.

⁷ Anžič, 2002, str. 47.

⁸ France Štukl, Prispevki k privatni proizvodnji v Škofji Loki od cehov do leta 1941. LR 2000, 47, str. 31–44.

⁹ Povzeto po Anžič, 2002, str. 24–41.

¹⁰ Anton Globočnik, Nauk slovenskim županom. Ljubljana 1880, str. 54–5 (v nadaljevanju Globočnik 1880).

¹¹ France Kresal, Socialna politika. V: Slovenska novejša zgodovina 1848–1992, MK 2005, str. 98–101.

¹² Globočnik omenja letnico 1858.

ki ga jemlje v službo, vsebuje tudi obliko skrbi za delavčev bolezen¹³. Na istem mestu je citirano določilo iz dopolnila obrtnega zakona iz leta 1870, po katerem je treba *kazniti vsacega ščuvaja, kateri delavce podžiga, da bi z mezdo poskočili* (op. avt.: nad dogovorjeno mezdo)¹⁴. Torej je bila stavka prepovedana. Takrat še niso poznali omejitev delovnega časa in smeli so delati tudi otroci, a s kaj skromnimi omejitvami. *Zakon ne piše nikjer, po koliko ur na dan je treba delati. Ustanovljeno je samo to, da otroka pred desetim letom nij siliti k delu, a kadar je dovršil deseto do dvanajsto leto uže more delati, vendar ne brez posebnega dopustilnega pisma, niti ne nad po 10 ur, a od štirinajstega do šestnajstega leta ne nad po 12 ur na dan*¹⁵. Omenjeno dopustilno pismo je verjetno soglasje otokovih staršev ali skrbnika. Šele dopolnila zakonov iz leta 1883 in 1885 so prinesla nekaj več zaščite delavcem: delavske knjižice, počitek med delom, delovni red (11-urni delovnik) in mezde. Plačne razrede in višino plače je določala okrajna oblast. Delodajalci so plače izplačevali ob sobotah za tekoči teden, za nazaj, enako tudi boleznino. Nekaj zaščite so bili deležni otroci od 14 do 16 let starosti in ženske. Z novo zdravstveno zakonodajo je bilo leta 1887 tudi na Kranjskem uvedeno nezgodno zavarovanje, naslednje leto pa še zdravstveno zavarovanje delavcev. Zavarovani so bili tudi za morebitno smrt¹⁶. Pomemben premik v socialnih pravicah delavcev vidimo predvsem v *obveznosti* zdravstvenega zavarovanja. Po novem zakonu so na Kranjskem ustanovili šestnajst bolniških blagajn. Leta 1889 so za sodni okraj Škofja Loka ustanovili *Okrajno bolniško blagajnico za obrtne in fabriške delavce*. Vodil jo je načelnik, loški župan Valentin Sušnik. Pokrivala je zdravstveno *okrožje* oziroma zdravstveni *zastop*, to je občine Škofja Loka, Stara Loka, Zminec in občine srednje Poljanske doline. Žiri so spadale pod Idrijo oziroma Logatec. Železniki so imeli svoje zdravstveno *okrožje*. Včlanjevanje v BB je bilo dokaj počasno in okrajno glavarstvo je škojfeloški izpostavi pošiljalo dopise in opozorila o postopkih proti tistim, ki niso prijavljali svojih delavcev v BB. Opozarjalo je mojstre oziroma podjetnike, da bodo morali sicer *iz svojega plačati stroške* za zdravljenje bolnih in poškodovanih, če jih ne bodo zavarovali. Pred cerkvami in občinami so izobešali plakate s temi opozorili in jih po maši *klicali*, prebrali pred župnimi cerkvami. Konec leta 1889 je BB Škofja Loka že imela tristo vključenih delavcev¹⁷, članov. Loška občina je leta 1891 delavce v kamnolomu Za brajdo za nezgode zavarovala pri Tržaški delavski zavarovalni družbi, kjer so jih uvrstili v deveti nevarnostni razred (od dvanajstih možnih)¹⁸. Bolniško blagajno so organizirali tudi pri nekaterih društvih, na primer pri *Društvu rokodelskih pomočnikov*, in pri prej omenjenih bratovščinah. Ker so tovarniški delavci izpadli iz okrajne bolniške blagajne, je loški podjetnik Alojz Krenner ustanovil svojo bolniško blagajno za zaposlene v tovarni sukna; bila je med večjimi na Kranjskem v tem obdobju. Blagajno je vodilo njeno predstojništvo, imela pa je tudi nadzorni odbor in občni zbor vsako leto. Delavci so plačevali v bolniško blagajno po dva krajcarja od vsakega goldinarja plače, torej dva odstotka. Tvrdka je priložila še po en odstotek,

¹³ Globočnik, 1880, str. 62.

¹⁴ Idem.

¹⁵ Idem, str. 63.

¹⁶ Povzeto po Judita Ščga, Delovni red Krennerjeve sukname. LR 1997, 44, str. 69–74 (v nadaljevanju Ščga, 1997).

¹⁷ ZAL, Enota Škofja Loka, ŠKL 63, Zdravstvene zadeve Občine Škofja Loka 1880–1941, t. e. 131 (v nadaljevanju ZAL, Enota Škofja Loka, ŠKL 63) in ŠKL 162 Zdravstveno okrožje Škofja Loka, t. e. 1.

¹⁸ France Štukl, Zdravstvene zadeve v Škofji Loki do druge svetovne vojne. LR 1974, 21, str. 102–114.

po en krajcar od vsakega goldinarja izplačane mezde¹⁹. V Krennerjevi suknarni so bili prepovedani pretepi, kajenje in pitje alkoholnih pijač. Globe za nedisciplino in kršenje naštetih prepovedi so znašale tudi do polovice dnevne mezde; plačevali so jih v bolniško blagajno²⁰.

Delavci so v slučaju bolezni imeli zaščito v obliki 60 odstotnega nadomestila plače samo od tretjega dneva naprej, vendar le za prvih dvajset tednov. Matere so dobivale nadomestilo plače samo za en mesec po porodu. Ob smrti delavca so svojci dobili dvajset dnevnih plač posmrtnine. Bolniška blagajna je plačevala tudi račune za zdravljenje zavarovancev v bolnišnici; za čas tega zdravljenja naj bi delavec dobival nadomestilo, kot da bi spadal v najnižji plačilni razred (V nadaljevanju bomo videli, da leta 1902 v času bolnišničnega zdravljenja Okrajna BB Škofja Loka ni priznala bolezni). Poznali so tudi kaznovanje: če je poškodbo povzročil delavec sam, na primer sprožil pretep ali če je bil poškodovan v alkoholiziranem stanju; takšnim je blagajna plačala le zdravnika in zdravila, nadomestila plače pa ne.

Delavci so iz zavarovanja imeli poleg bolezni zastoj pregled in zdravljenje pri zdravniku bolniške blagajne (der Kassearzt), zdravila na recept in obisk zdravnika na domu. Obisk bolnika na domu je običajno naročil mojster, iz oddaljenega kraja celo pisno. Iz dokumentov, vloženih v bolniške liste, je razvidno, da je bilo na primer v Poljanc ali Corenjo vas zdravniška težko priključiti. Tako je strojar Kloboves iz Poljan celo dvakrat v treh dneh pisal dr. Arku, naj vendar obišče njegovega učenca, ker se mu stanje slabša. V tem času, pa tudi še desetletja kasneje, je bilo dokaj pogosto zdravljenje na daljavo, posredno s pomočjo bolnikovih svojcev, ki so obiskali zdravnika in dobili recepte za zdravila.

V tem času invalidskega ali pokojninskega zavarovanja še niso poznali. Tako je invalidni, ostareli in onemogli delavec, ki ni več mogel delati in zaslužiti, prešel v breme svoje družine oziroma njegove pristojne občine. Še posebej problematično je bilo, kadar je delavec zbolel za kronično neozdravljivo boleznijo, na primer za tuberkulozo, jetiko. Počasi mu je izpila moči in ni mogel več delati. Dvajset tednov, ko je prejemal nadomestilo, je hitro minilo. Te bolezni je bilo med delavci v vsem devetnajstem stoletju vedno več, saj so bile tedanje delovne in bivalne razmere za večino delavcev nezdrave. Da bi omilili stisko bolnih na pljučih in posledično revščino, so v avstro-ogrski državi leta 1903 ustanovili Pomožno društvo za bolne na pljučih, katerega pokrovitelj je bil sam cesar Franc Jožef I²¹. Šele dvajseto stoletje, predvsem pa čas pred drugo svetovno vojno in po njej, je prineslo tako potrebno in pričakovano invalidsko in pokojninsko zavarovanje tudi v naše kraje.

Najdeni bolniški listi

Kako in kje so bili listi najdeni ter kje se sedaj nahajajo, smo povedali na začetku tega pisanja.

1. Opis bolniškega lista

Gre za manjši del arhiva BB, saj so najdeni listi oštevilčeni po vrstnem redu, od 8 do 217, a med njimi številni manjkajo. List je prepognjen, vsaka polovica meri 20 krat 25 cm; prva in tretja stran

¹⁹ Franc Štukl, Krennerjeva bolniška blagajna. LR 1994, 41, str. 251–3 (v nadaljevanju Štukl, 1994).

²⁰ Šega, 1997.

²¹ Več o tem: Tone Košir, Rdeči Križ. Stoletnica prostovoljne dobrotelosti na Loškem. Škofja Loka 2005, str. 167–178.

nitjo, da vloženi listki in drugi dokumenti ne bi izpadli. Verjetno je šivanje opravił uslužbenec BB ročno pred vložitvijo v arhiv.

2. O delu bolniške blagajne in poteku bolniških listov

Sedeža BB nismo našli. Ni izključeno, da bi delovala v prostorih občine v Rotovžu ali pa na davčnem uradu, tu je namreč delal davčni uradnik Ignac Urbančič, ki je pisal in podpisoval vse najdene dokumente BB²². O njenem konkretnem delovanju je le malo podatkov. Spoznali jo bomo predvsem skozi obravnavo najdenih izpolnjenih bolniških listov in v njih vloženi dokumentov.

V obravnavanem obdobju, to je zadnje mesece leta 1901 do prvih mesecev leta 1903, je v Škofji Loki ordiniral dr. Anton Arko, najmanj od srede leta 1902 pa tudi dr. Karel Zakrajšek. Oba sta zdravila tudi delavce, zavarovane pri BB, prvi bistveno več kot drugi, ki je šele začel s prakso v mestu. Zdravnik je v tistih časih in vse do druge svetovne vojne delal sam, brez medicinske sestre ali druge pomoči. Na osnovi rokopisa izpolnjenih bolniških listov sklepamo, da je bila razlika v delu obeh zdravnikov. Za vse bolnike, ki jih je zdravil dr. Arko, je na prvi strani lista identifikacijske podatke o bolniku vpisal uslužbenec BB Urbančič. S tako izpolnjenim listom je bolnik obiskal zdravnika v njegovi ordinaciji. Torej so prazne bolniške liste hranili v pisarni BB, kjer se je oglasil zboleli ali poškodovani delavec pred zdravljenjem ali med njim. Prej omenjena razlika v delu obeh zdravnikov se kaže v tem, da je dr. Zakrajšek imel prazne liste v ordinaciji, zato je sam vpisal vse podatke o bolniku in njegovem delodajalcu, mojstru. Zdravnik je na prvi strani lista vpisal datum prvega obiska in diagnozo ter ob zaključku zdravljenja dan vnovične zmožnosti za delo (*wieder erwerbsfähig vom ...*), to je prvi dan po zaključku zdravljenja. Vsak teden je na tretji strani lista izpolnil potrebne podatke za pripadajoči teden odsotnosti in se podpisal. Odprto je vprašanje dostave bolniškega lista v BB vsak teden, ob večtedenskem zdravljenju. Verjetno se je uslužbenec oglasil pri zdravniku in pobral podatke o nezmožnih za delo ter jim napisal izplačilne naloge za boleznino. Delo je olajšalo dejstvo, da sta oba zdravnika imela ordinaciji na Placu in da je bil verjetno v bližini tudi sedež BB. Pogrešamo kakšen dokument o delu zdravnikov v tistem času, na primer ambulantno knjigo bolnikov, in ne vemo, kako pogosto so se bolniki oglašali na pregled ob daljšem zdravljenju, lahko tudi vsak teden. V arhivu je nekaj *skupinskih* računov za zdravljenje zavarovanih delavcev. Takrat še ni bilo potrebe za varovanje osebnih podatkov in na računih so poleg podatkov o bolniku tudi diagnoza, porabljeni material, na primer ob prevezah ran, opeklin ipd., stroški za obisk na bolnikovem domu, ki so odvisni od oddaljenosti njegovega bivališča. Podobne podatke najdemo pri računih za zdravljenje občinskih revežev. Ohranjenih pa je, v primerjavi z zdravniškimi, veliko več lekarniških računov, sestavljenih po kvartalih, torej za tri mesece²³. Tudi ne vemo, ali se je bolnik moral osebno javljati pri uslužbencu BB, ki je za vsakega bolnika izračunal *bolniško podporo*, boleznino, ga vpisal v blagajniško knjigo in mu, sam ali drug blagajnik, izplačal nadomestilo.

Za vsako začetno zdravljenje bolezní ali poškodbe je imel bolnik svoj list. Ob obisku je zdravnik vpisal le eno diagnozo, tisto pač, ki je bila začetni vzrok nezmožnosti za delo. Ko je spremenil začetno diagnozo, kar pa se je zgodilo izjemno redko, je novo, verjetno pravo, pri-

²² Že leta 1890 je živel v Mestu 120, sedaj Mestni trg 36. Glej ZAL, Enota v Škofji Loki, Občina Škofja Loka 1546–1945, Popis prebivalcev 1890, Mesto 120.

²³ ZAL, Enota v Škofji Loki, ŠKL 63.

pisal začetni in nezmožnost je tekla naprej. Tak pristop poznamo še sedaj, z vpisom *začetne* in *končne* diagnoze, vsake v svoj razdelek, kar opravičuje daljšo odsotnost z dela. Razlika je le v tem, da je sedanja hranarinska nakaznica vezana na en mesec, tako kot tudi izplačevanje mesečne plače.

Verjetno sta se oba, tako uslužbenec BB kot tudi zdravnik pogovarjala z bolnikom v njemu razumljivem, torej slovenskem jeziku, podatke pa pisala vsak na svoj način. Uslužbenec je izpolnil svoj del obrazca pretežno v slovenskem jeziku, zdravnik večkrat v nemškem. Odprto je vprašanje stikov med bolnišnico in zdravnikom ob odpustu bolnika. Ne moremo izključiti, da je odpuščen bolnik prinesel zdravniku iz bolnišnice odpustnico s sporočilom o stanju bolnika z navodili za nadaljno ukrepanje. Glede na zapise na drugi strani bolniškega lista je uslužbenec BB dobil podatke o bolnišničnem zdravljenju z okrajnega glavarstva v Kranju, ki je BB naložilo, naj poravnata stroške zdravljenja. Zagotovo je bil dokument, s katerim je razpolagalo okrajno glavarstvo, le račun in ne izvid, sporočilo zdravniku.

Če je zavarovanec v času zdravljenja bival pri domačih zunaj Škofje Loke z okolico, torej v drugem zdravstvenem okrožju, je uslužbenec BB za zdravljenje zaprosil zdravnika v tem okrožju. Med najdenimi listi smo našli dva takšna primera. Na enem od listov je nezmožnost za delo potrjeval BB v Železnikih, dr. Konstantin I lirsche²⁴, v drugem, bolnik je bil iz Lipnice pri Kamni Gorici, pa zdravnik v Radovljici²⁵. Zanimiva je primerjava med delom škofjeloške in radovljiške BB. V Radovljici je bilo delo poenostavljeno, saj je imel zdravnik v ordinaciji poseben obrazec, ki ga je izpolnil za vsak teden bolnikove nezmožnosti za delo. Na osnovi tega zdravniškega potrdila so bolniku izplačali boleznino. Postopek je bil torej podoben ravnanju po drugi svetovni vojni. V drugem viru pa smo našli prošnjo, da škofjeloška BB plačuje zdravljenje in mu izplačuje tudi boleznino za delavca, ki je delal v Ljubljani, v času bolezni pa bival v Škofji Loki. O stroških naj obvešča ljubljansko BB²⁶. Prošnji so ugodili. Izstopajo predvsem izplačila bolezni, kar je bolniku olajšalo prejemke v času njegovega zdravljenja v domačem okolju. Postopek, vreden posnemanja!

3. Vpisane diagnoze

Pri izpisovanju diagnoze smo bili presenečeni, da zdravnik diagnoze ni vpisoval v latinskem, ampak v nemškem jeziku, neredko v slovenskem. Zanimivo je, da so na nemško tiskanem obrazcu diagnoze pretežno v nemškem jeziku, na mlajših slovenskih obrazcih pa večinoma v slovenskem. Ugotovitev kaže na uveljavljanje slovenskega jezika v obravnavnem obdobju. Diagnoze so večinoma opisne, pri poškodbah le lokacija, ne pa vrsta poškodbe (primer: poškodba desne roke). Današnji zdravnik si težko zamišlja, kako je zdravnik pri no-

²⁴ Vpisani podatek dokazuje njegovo prisotnost v Železnikih že v letu 1902. Doslej smo namreč razpolagali z dokazanim delovanjem šele v letu 1910. Glej: ZAL, Enota v Škofji Loki, ŠKL 145, Zdravstveno okrožje Železniki, t. e. 1, 2, in Tone Košir, Petdeset let ZD Škofja Loka, 2002, str. 93–98.

²⁵ Zdravnikov podpis je nečitljiv, imenskih štampiljk pa tedaj še niso uporabljali. Bolnik je imel želodčni katar, morebiti tifus. Zdravnik mu je predpisal Antipirin v prašku, dva po 0,25 grama na dan, s katerim so takrat in še mnogo let zatem obvladovali vročinska stanja, in pomirjevalni zeliščni dekokt. BB je v Lekarni sv. Jožefa v Radovljici plačala 2,54 krone. Bolniške listke je za vsak teden izpolnil radovljiški zdravnik in jih poslal v škofjeloško BB. Ta je bolniku pošiljala boleznino po pošti na dom.

²⁶ ZAL, Enota v Škofji Loki, ŠKL 63.

trajnih boleznih diagnozo postavil brez laboratorija, rentgena, specialistov. Znano pa je, da je некоč zdravnik imel za posameznega bolnika več časa, se z njim pogovoril in ga natančno klinično pregledal ob uporabi vseh svojih čutil. Imel je tudi veliko izkušenj. Tudi za zdravljenje se je odločal sam. Bilo je vse preprosteje, cenejše, manj zahtevno, tudi odgovornost zdravnika je bila povsem drugačna od sedanje.

Akutna vnetja vseh vrst se skrivajo v diagnozi *katar* (nemško der Katarrh), pa naj je šlo za dihala, vzbokila ali sečila. Redkeje je zdravnik vpisal tudi diagnozo (die) Enzündung, vnetje. Med vzroki za odsotnost z dela so prevladovala bolezní prebavil. Takrat še niso poznali sedanjih "živilskih" pregledov delavcev, na primer pri vodovodu. Kar nekaj teh najdemo med nezmožnimi za delo zaradi katarja želodca, črevesja in celo tifusa, a kljub temu med ohranjenimi podatki v ZAL ni najti podatkov o večjih, na primer *hidričnih* epidemijah v Škofji Loki, ki bi jih smeli pričakovati glede na bolezní delavcev pri vodovodu.

Vpisane poškodbe dokazujejo, da je Okrajna bolniška blagajna Škofja Loka zavarovala delavce tudi za poškodbe, ne le za bolezní. Vse vpisane poškodbe so lažje narave in je zdravljenje trajalo le krajši čas, redko več kot dva tedna.

4. Trajanje nezmožnosti za delo in višina boleznine

Število najdenih listov ne zadošča za resno statistično obravnavo, saj bi pri izračunavanju rezultatov preveč tvegali. Kljub temu bomo navedli nekaj zaključkov in jih primerjali z znanimi podatki iz kasnejšega obdobja.

Iz bolniških listov in s pomočjo koledarjev za leti 1901 ter 1902 smo ugotovili, da se je tretjino nezmožnosti za delo začelo v ponedeljek, kar ne preseneča, saj ugotovitev velja že dobrih sto let – vse doslej. To velja tudi za zaključek odsotnosti z dela: slaba tretjina, 29 odstotkov odsotnosti, je bilo zaključenih v soboto ali nedeljo. Ne samo dekle in hlapci, tudi mnogi drugi delavci in vajenci so v obravnavanem obdobju morali delati tudi ob nedeljah. Prosti so bili le ob velikih cerkvenih praznikih. Opazno je trajanje nezmožnosti za delo točno en teden. Nismo potrdili navedbe, da za prve tri dni delavci niso bili upravičeni do boleznine. Velika večina datumov prvega obiska pri zdravniku in prvega dneva nezmožnosti za delo se ujema. Zapis ob poškodbi pri delu, ki se je zgodila ob dveh popoldne, prča, da je bil poškodovani že prvi dan upravičen do boleznine in jo je tudi dobil.

V obravnavanem obdobju je bila, v primerjavi z današnjim, nezmožnost za delo bistveno daljša, povprečno 22 dni, kljub zgornji omejitvi na 20 tednov oziroma 140 dni. V sedanjem času, ko prevladujejo predvsem nekajdnevne odsotnosti z dela, se te gibljejo med desetimi in petnajstimi dnevi, čeprav zgornje omejitve praktično ni, saj traja lahko tudi dve leti ali celo več. Z dela so bili najdlje odsotni delavci z jetiko in želodčnimi težavami. Pri nobenem od nezmožnih za delo nismo našli odsotnosti v trajanju dvajset tednov, kolikor so dovoljevali predpisi.

Med listi smo našli tudi enega v zvezi s porodom: porodnica je dobila porodnino za 28 dni, izplačala v enkratnem znesku. Porodnina se ni razlikovala od boleznine²⁷. Zaradi masti-

²⁷ Na drugi strani lista je babica, ki je pomagala pri porodu, podpisala lastnoročno izjavo, s katero je potrdila rojstvo otroka: "*Porjujem, da je ... porodila eno dekle.*" Podpisana je babica Marija Jereb, ki je babilčevala v Stari Loki in Škofji Loki v letih 1896–1906. Njeno izjavo je sopolpisal Andrej Jamnik, morebiti njen delodajalec, ki pa, žal, na sprednji strani bolniškega lista ni vpisan.

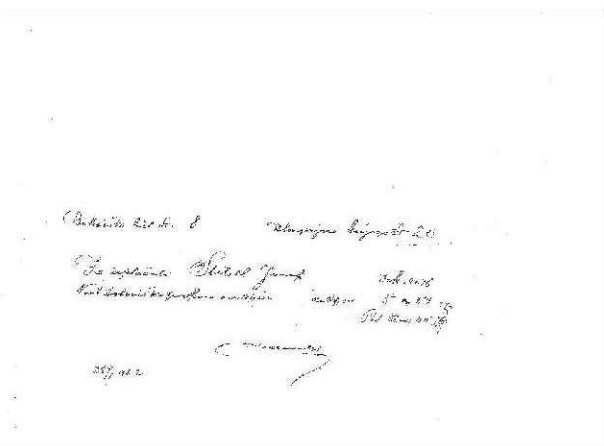
tisa, vnetja prsnih žlez, je bila delavka doma šest tednov, dalj kot za porod.

Delavcu je pripadala boleznina v višini 60 odstotkov dnevne mezde, ki je bila za ženske 33 odstotkov nižja kot za moške. Iz izplačil povzemamo, da je večina delavcev zaslužila na dan po 1,2 krone, delavke pa le po 0,8 krone na dan. Prvi so dobili po 0,72, druge pa po 0,48 krone bolniške podpore na dan. Samo v enem primeru je znašala boleznina 1,2 krone, dnevna mezda torej 2 kroni. Učenec oziroma vajenec je dobival po 0,6 krone bolezni- eno krono plače na dan, kar je v primerjavi z delavcem sorazmerno veliko.

V času bolnišničnega zdravljenja delavec ni dobival bolezni- ne. Usahnila mu je dan pred sprejemom in znova jo je dobil dan po odpustu.

5. Zdravljenje v bolnišnici

Le malo bolnikov se je zdravilo v bolnišnici, zato iz bolniških listov ne moremo delati posebnih zaključkov. Nekaj malega pa le. Če je bil bolnik *hospitaliziran*, je blagajniški uslužbenec sam, brez naloga zdravnika, izpolnil ves zgornji del prve strani bolniškega lista, vključno z diagnozo in trajanjem bolnišničnega zdravljenja, in poravnal račun. V tem času bolniku ni pripadalo nadomestilo plače, saj je bival in se hranil v bolnišnici. Kot dokaz navajamo primer bolnika s trebušno kilo, hernijo, ki se je v bolnišnici zdravil dvanajst dni, za kar je BB plačala 19,20 krone, na dan 1,60 krone. Takrat je bil torej *oskrbní dan* v bolnišnici vreden le 1,3 povprečne dnevne delavčeve mezd. Vemo, kolikšna razlika je v sedanjem času, ko en sam dan zdravljenja lahko velja tudi več kot povprečna mesečna plača. Račun za bolnišnično zdravljenje je prišel na Okrajno glavarstvo Kranj, kjer so pristojni BB ukazali, naj račun poravnava. BB je dolžni znesek nakazala okrajnemu glavarstvu. Ta postopek je teklen tudi po več mesecev. Primer: BB je šele 4. 2. 1902 poravnala račun za Č. L., ki se je zdravil v bolnišnici od 23. 11. do 20. 12. 1901. Verjetno je okrajno glavarstvo že pred tem poravnalo račun in s tem skrajšalo čakanje bolnišnice na plačilo računa. Pri omenjenem bolniku se je ohranil natančen opis poškodbe pri delu, ki ga je na drugo stran bolniškega lista zapisal uslužbenec BB. Izvemo dan in uro poškodbe, kako in kaj se je zgodilo, ime in priimek prisotne priče ter podatke o bolnišničnem zdravljenju. Zapisano se ujema z obrazcem, ki smo ga – neizpolnjenega – našli v arhivu²⁸. Gre za prijavo *poškodbe pri delu*, ki jo poznamo tudi sedaj. Mogoče je, da je bil obrazec

Slika št. 3: Ročno napisana nakaznica za boleznino

²⁸ ZAL, Enota v Škofji Loki, ŠKL 63.

predpisan za zavarovane pri Tržaški zavarovalni družbi in ne za okrajne bolniške blagajne. Boleznina ob poškodbi pri delu ni presegala običajnih 60 odstotkov, sedaj namreč pripada delavcu polna plača, kot bi delal.

Ker ni zdravniških evidenc, ni znano, kakšno odpuštnico je bolnik prinesel svojemu zdravniku po končanem zdravljenju. Prepričani smo, da ga niso odpuštili le z ustitnim navodilom, kako naj se zdravi v domačem okolju. Gotovo so za vse zdravnike in zavode na Kranjskem veljala enotna navodila delovanja. To vprašanje kaže raziskati kdaj drugič, v drugih arhivih, tudi na Inštitutu za zgodovino medicine na Medicinski fakulteti v Ljubljani.

Ime: <i>Andrej L. L.</i>	13. Boleznina Glasnik št. 13/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	Ime: <i>Andrej L. L.</i>	14. Boleznina Glasnik št. 14/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	15. Boleznina Glasnik št. 15/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	16. Boleznina Glasnik št. 16/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	17. Boleznina Glasnik št. 17/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	18. Boleznina Glasnik št. 18/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	19. Boleznina Glasnik št. 19/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	20. Boleznina Glasnik št. 20/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>
Ime: <i>Andrej L. L.</i>	21. Boleznina Glasnik št. 21/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	22. Boleznina Glasnik št. 22/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	23. Boleznina Glasnik št. 23/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	24. Boleznina Glasnik št. 24/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	25. Boleznina Glasnik št. 25/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	26. Boleznina Glasnik št. 26/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	27. Boleznina Glasnik št. 27/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	28. Boleznina Glasnik št. 28/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	29. Boleznina Glasnik št. 29/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>
Ime: <i>Andrej L. L.</i>	30. Boleznina Glasnik št. 30/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	31. Boleznina Glasnik št. 31/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	32. Boleznina Glasnik št. 32/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	33. Boleznina Glasnik št. 33/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	34. Boleznina Glasnik št. 34/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	35. Boleznina Glasnik št. 35/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	36. Boleznina Glasnik št. 36/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	37. Boleznina Glasnik št. 37/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	38. Boleznina Glasnik št. 38/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>
Ime: <i>Andrej L. L.</i>	39. Boleznina Glasnik št. 39/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	40. Boleznina Glasnik št. 40/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	41. Boleznina Glasnik št. 41/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	42. Boleznina Glasnik št. 42/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	43. Boleznina Glasnik št. 43/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	44. Boleznina Glasnik št. 44/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	45. Boleznina Glasnik št. 45/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	46. Boleznina Glasnik št. 46/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	47. Boleznina Glasnik št. 47/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>
Ime: <i>Andrej L. L.</i>	48. Boleznina Glasnik št. 48/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	49. Boleznina Glasnik št. 49/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	50. Boleznina Glasnik št. 50/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	51. Boleznina Glasnik št. 51/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	52. Boleznina Glasnik št. 52/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	53. Boleznina Glasnik št. 53/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	54. Boleznina Glasnik št. 54/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	55. Boleznina Glasnik št. 55/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	56. Boleznina Glasnik št. 56/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>
Ime: <i>Andrej L. L.</i>	57. Boleznina Glasnik št. 57/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	58. Boleznina Glasnik št. 58/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	59. Boleznina Glasnik št. 59/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	60. Boleznina Glasnik št. 60/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	61. Boleznina Glasnik št. 61/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	62. Boleznina Glasnik št. 62/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	63. Boleznina Glasnik št. 63/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	64. Boleznina Glasnik št. 64/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	65. Boleznina Glasnik št. 65/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>
Ime: <i>Andrej L. L.</i>	66. Boleznina Glasnik št. 66/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	67. Boleznina Glasnik št. 67/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	68. Boleznina Glasnik št. 68/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	69. Boleznina Glasnik št. 69/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	70. Boleznina Glasnik št. 70/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	71. Boleznina Glasnik št. 71/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	72. Boleznina Glasnik št. 72/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	73. Boleznina Glasnik št. 73/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	74. Boleznina Glasnik št. 74/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>
Ime: <i>Andrej L. L.</i>	75. Boleznina Glasnik št. 75/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	76. Boleznina Glasnik št. 76/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	77. Boleznina Glasnik št. 77/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	78. Boleznina Glasnik št. 78/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	79. Boleznina Glasnik št. 79/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	80. Boleznina Glasnik št. 80/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	81. Boleznina Glasnik št. 81/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	82. Boleznina Glasnik št. 82/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	83. Boleznina Glasnik št. 83/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>
Ime: <i>Andrej L. L.</i>	84. Boleznina Glasnik št. 84/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	85. Boleznina Glasnik št. 85/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	86. Boleznina Glasnik št. 86/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	87. Boleznina Glasnik št. 87/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	88. Boleznina Glasnik št. 88/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	89. Boleznina Glasnik št. 89/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	90. Boleznina Glasnik št. 90/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	91. Boleznina Glasnik št. 91/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	92. Boleznina Glasnik št. 92/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>
Ime: <i>Andrej L. L.</i>	93. Boleznina Glasnik št. 93/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	94. Boleznina Glasnik št. 94/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	95. Boleznina Glasnik št. 95/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	96. Boleznina Glasnik št. 96/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	97. Boleznina Glasnik št. 97/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	98. Boleznina Glasnik št. 98/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	99. Boleznina Glasnik št. 99/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	100. Boleznina Glasnik št. 100/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	101. Boleznina Glasnik št. 101/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>
Ime: <i>Andrej L. L.</i>	102. Boleznina Glasnik št. 102/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	103. Boleznina Glasnik št. 103/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	104. Boleznina Glasnik št. 104/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	105. Boleznina Glasnik št. 105/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	106. Boleznina Glasnik št. 106/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	107. Boleznina Glasnik št. 107/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	108. Boleznina Glasnik št. 108/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	109. Boleznina Glasnik št. 109/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	110. Boleznina Glasnik št. 110/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>
Ime: <i>Andrej L. L.</i>	111. Boleznina Glasnik št. 111/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	112. Boleznina Glasnik št. 112/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	113. Boleznina Glasnik št. 113/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	114. Boleznina Glasnik št. 114/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	115. Boleznina Glasnik št. 115/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	116. Boleznina Glasnik št. 116/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	117. Boleznina Glasnik št. 117/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	118. Boleznina Glasnik št. 118/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	119. Boleznina Glasnik št. 119/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>
Ime: <i>Andrej L. L.</i>	120. Boleznina Glasnik št. 120/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	121. Boleznina Glasnik št. 121/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	122. Boleznina Glasnik št. 122/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	123. Boleznina Glasnik št. 123/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	124. Boleznina Glasnik št. 124/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	125. Boleznina Glasnik št. 125/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	126. Boleznina Glasnik št. 126/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	127. Boleznina Glasnik št. 127/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	128. Boleznina Glasnik št. 128/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>
Ime: <i>Andrej L. L.</i>	129. Boleznina Glasnik št. 129/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	130. Boleznina Glasnik št. 130/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	131. Boleznina Glasnik št. 131/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	132. Boleznina Glasnik št. 132/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	133. Boleznina Glasnik št. 133/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	134. Boleznina Glasnik št. 134/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	135. Boleznina Glasnik št. 135/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	136. Boleznina Glasnik št. 136/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	137. Boleznina Glasnik št. 137/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>
Ime: <i>Andrej L. L.</i>	138. Boleznina Glasnik št. 138/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	139. Boleznina Glasnik št. 139/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	140. Boleznina Glasnik št. 140/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	141. Boleznina Glasnik št. 141/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	142. Boleznina Glasnik št. 142/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	143. Boleznina Glasnik št. 143/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	144. Boleznina Glasnik št. 144/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	145. Boleznina Glasnik št. 145/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	146. Boleznina Glasnik št. 146/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>
Ime: <i>Andrej L. L.</i>	147. Boleznina Glasnik št. 147/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	148. Boleznina Glasnik št. 148/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	149. Boleznina Glasnik št. 149/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	150. Boleznina Glasnik št. 150/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	151. Boleznina Glasnik št. 151/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	152. Boleznina Glasnik št. 152/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	153. Boleznina Glasnik št. 153/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	154. Boleznina Glasnik št. 154/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	155. Boleznina Glasnik št. 155/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>
Ime: <i>Andrej L. L.</i>	156. Boleznina Glasnik št. 156/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	157. Boleznina Glasnik št. 157/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	158. Boleznina Glasnik št. 158/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	159. Boleznina Glasnik št. 159/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	160. Boleznina Glasnik št. 160/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	161. Boleznina Glasnik št. 161/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	162. Boleznina Glasnik št. 162/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	163. Boleznina Glasnik št. 163/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	164. Boleznina Glasnik št. 164/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>
Ime: <i>Andrej L. L.</i>	165. Boleznina Glasnik št. 165/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	166. Boleznina Glasnik št. 166/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	167. Boleznina Glasnik št. 167/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	168. Boleznina Glasnik št. 168/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	169. Boleznina Glasnik št. 169/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	170. Boleznina Glasnik št. 170/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	171. Boleznina Glasnik št. 171/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	172. Boleznina Glasnik št. 172/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	173. Boleznina Glasnik št. 173/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>
Ime: <i>Andrej L. L.</i>	174. Boleznina Glasnik št. 174/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	175. Boleznina Glasnik št. 175/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	176. Boleznina Glasnik št. 176/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	177. Boleznina Glasnik št. 177/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	178. Boleznina Glasnik št. 178/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	179. Boleznina Glasnik št. 179/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	180. Boleznina Glasnik št. 180/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	181. Boleznina Glasnik št. 181/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	182. Boleznina Glasnik št. 182/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>
Ime: <i>Andrej L. L.</i>	183. Boleznina Glasnik št. 183/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	184. Boleznina Glasnik št. 184/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	185. Boleznina Glasnik št. 185/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	186. Boleznina Glasnik št. 186/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	187. Boleznina Glasnik št. 187/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	188. Boleznina Glasnik št. 188/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	189. Boleznina Glasnik št. 189/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	190. Boleznina Glasnik št. 190/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	191. Boleznina Glasnik št. 191/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>
Ime: <i>Andrej L. L.</i>	192. Boleznina Glasnik št. 192/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	193. Boleznina Glasnik št. 193/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	194. Boleznina Glasnik št. 194/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	195. Boleznina Glasnik št. 195/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	196. Boleznina Glasnik št. 196/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	197. Boleznina Glasnik št. 197/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	198. Boleznina Glasnik št. 198/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	199. Boleznina Glasnik št. 199/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>	200. Boleznina Glasnik št. 200/19 Ime: <i>Andrej L. L.</i>

Slika št. 4. Opis poškodb in obračun bolnišničnega zdravljenja bolnika Č. L., št. bolniškega lista 138

6. Posmrtnina

V enem od najdenih listov je tudi podatek o smrti bolnika. Ob prvem obisku pri zdravniku je vpisana pljučnica, končna diagnoza pa jetika. Tudi danes bi lahko naleteli na podobne podatke, le da bi zavoljo uspešnejšega zdravljenja bolnik verjetno preživel. Pokojni bolnik je bil nezmožen za delo deset tednov. Bolniški stalež mu je bil zaključen z dnevom smrti. Vdova je dobila izplačano posmrtnino, *pogrebne stroške*, v enkratnem znesku 24 kron, torej dvajset dnevnih mezd.

7. Delodajalci

Iz najdenih bolniških listov smo razbrali, da so imeli mojstri zavarovane le svoje delavce, sami pa niso bili zavarovani, vsaj dokazati nam tega ni uspelo. Sami naj bi zmogli preživeti tudi v času bolezni ali poškodbe, oziroma so zanje delali pri njih zaposleni delavci. Tudi zdravnika in zdravnice so plačevali sami. Manj verjetno je, da bi bili zavarovani pri drugi BB. Največ zavarovanih delavcev je bilo v kamnolomu na Kamnitniku pri podjetniku Nussi in pri Spacapanu, ki je imel zaposlene predvsem zidarje. Med bolnimi in poškodovanimi so tudi tesarji, kamnoseki, kovači, čevljarji, glavnikarji, mizarji, klobočarji, strojarji in pivarji. Med naštetimi so tako pomočniki kot tudi učenci oziroma vajenci. Med zavarovanci so tudi dninarji, hlapci in dekleta, na primer pri Francu Dolencu v Stari Loki.

*

Ni veliko upanja, da bi ob sorazmerno dobro urejenih arhivskih gradivih na Loškem našli še kaj podatkov, ki bi natančneje osvetlili del Okrajne bolniške blagajne Škofja Loka. Več bi nam bilo znanega, če bi našli katero od zdravniških ambulantnih knjig oziroma zdravniške zahteve za plačilo njegovih storitev. Vse kaže, da je ta del arhiva BB izgubljen, verjetno uničen.

Krajšave:

BB – bolniška blagajna,

Idem – na istem mestu (v virih in literaturi),

LR – Loški razgledi, op. avt. – opomba avtorja, str. – stran (v pripombah pod črto),

ZAL – Zgodovinski arhiv Ljubljana.

VIRI:

1. Bolniški listi Okrajne bolniške blagajnice v Škofji Loki, hrani A. P. Florjančič, Podlubnik št. 23.
2. Izjava Zvezdane Zadnik, Stara Loka št. 31.
3. Izjava Franceta Štukla, Sv. Duh št. 242.
4. ZAL, Enota v Škofji Loki, Občina Škofja Loka 1546–1945, Popis prebivalcev leta 1890, Mesto št. 120.
5. ZAL, Enota v Škofji Loki, ŠKL 63, Zdravstvene zadeve Občine Škofja Loka 1880–1941, t. e. 131.
6. ZAL, Enota v Škofji Loki, ŠKL 162, Zdravstveno okrožje Škofja Loka, t. e. 1.
7. ZAL, Enota v Škofji Loki, ŠKL 145 Zdravstveno okrožje Železniki 1902 1931, t. e. 297.

LITERATURA:

1. Anžič, S., Skrb za uboge v deželi Kranjski. ZAL, Gradivo in razprave 22, Ljubljana 2002.
2. Globočnik, A., Nauk slovenskim županom. Ljubljana 1880.
3. Kresal, F., Socialna politika. V: Slovenska novčja zgodovina 1848 1992, MK 2005.
4. Košir, T., Rdeči križ. Stoletnica prostovoljne dobrodelnosti na Loškem. Škofja Loka 2005.
5. Košir T., Petdeset let ZD Škofja Loka, 2002.
6. Šega, J., Delovni red Krennerjeve suknarne. LR 1997, 44.
7. Štukl, F., Občinska ubožna hiša in druge socialne zadeve. LR 1973, 20.
8. Štukl, F., Knjiga hiš v Škofji Loki II. Zgodovinski arhiv Ljubljana 1984.
9. Štukl, F., Prispevki k privatni proizvodnji v Škofji Loki od cehov do leta 1941. LR 2000, 47.
10. Štukl, F., Zdravstvene zadeve v Škofji Loki do druge svetovne vojne. LR 1974, 21.
11. Štukl, F., Krennerjeva bolniška blagajna. LR 1994, 41.